

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Lvxvria.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

CASVS V.

An Ciues bello iniusto subiugati possint suis illis subiugatoribus prestare iuramentum fidelitatis?

Iuramentum fidelitatis.

Respondeo, Tales ciues posse istis iniustis inuasoribus prestare generale iuramentum fidelitatis, modo nihil illicitum isti iuramento expressè admisceatur, & ipsi in mente sua intelligant se solum iurare fidelitatem in licitis, & honestis. Principem tamen suum legitimum & naturalem abiurare non possunt: id enim est illum non agnoscere, & non habere pro suo Principe in sua Prouincia, qua illi per iniuriam erepta est; cum tamen reuera sit & permaneat eius Prouincie dominus: quod est grauis iniuria in dominum suum & Principem. Itaque talis abiuratio est periurium cadens in materiam falsam, & in iniuriam tertij.

18 Sub qua cautela iudicatur.

L V X V R I A.

CASVS VNICVS.

Titius Magno amore prosequitur filiam ut cum illa contrahat?

Delectatio morosa.

Quæritur, Virum peccet fouendo affectus circa actus Matrimonij cum filia contrahendi?

Accipi scriptum tuum, Reuerendè Domine, benè longum de delectatione morosa, & legi totum, etsi occupatissimus. Video totam controuersiam ferè reuocari ad hanc quaestionem: Vtrum licitum sit delectari de ipsa passione delectationis ortà ex imaginatione actus matrimonij futuri vel præteriti: ita enim proponit D. T. quod Doctores proponere solent his verbis: Vtrum licita sit delectatio ex cogitatione copula matrimonij futuri, vel præteriti. Ad quod

1

Respondeo, Certum esse non esse licitam talè delectationem. Etsi enim possis gaudere (saltem absque peccato mortali) quòd sis habiturus illam voluptatem in matrimonio, vel quòd habueris eam; tamen non licet gaudere quòd nunc, cum non es coniugatus, in te sit illa passio delectationis, quæ ex imaginatione concubitus nascitur. Hoc enim est consentire in delectationem morosam, eamque amare. Etsi enim concubitus, ex cuius imaginatione nascitur illa passio, non sit præsens, ipsa tamen passio seu delectatio est præsens, & ita afficit ac si ipse actus præsens esset. Imò nunquam nascitur talis delectatio in appetitu inferiori, nisi concubitus vel actus exterior apprehendatur vt præsens. Delectatio enim appetitus inferioris est boni apprehensi vt præsentis tantum, non vt præteriti, vel futuri. Imaginatio enim, quæ sequitur hic appetitus, non apprehendit rationem præteriti & futuri, sed præsentis tantum, vt etiam in brutis patet. Itaque in sponso de futuro non nascitur illa passio delectationis in appetitu inferiori (quæ in corpore sit commotio sanguinis & spirituum, & sentitur rebellio membrorum) nisi apprehendat concubitum vel contactus vt præsentis; id est, nisi vi imaginis, istos actus hinc & nunc exerceat. Idem dicendum de vidua, dum reuoluit animo voluptates præteritas. Vnde impertinens est quòd isti actus fuerint vel erunt liciti: quia hoc tempore & in hoc statu cum apprehendun-

Illicita est delectatio orta ex imaginatione copulae futuri vel præteriti.

Delectatio appetitus inferioris, est tantum boni apprehensi vt presentis.

His accedit, Quòd etsi tale iuramentum per se non cessaret positis circumstantijs iam commemoratis; tamen facillimè per dispensationem Ecclesie tolli potest omnis eius obligatio: tum, quia nõ magnoperè interest eius, cui facta est talis promissio, eam seruari: tum maximè, quia per iniuriam extorta videtur. Nimis enim grauis & onerosa erat talis obligatio; nequillo modo cum tantilla summa pecuniæ comparanda: quod euidentissimè est, si vel data fuit mutuo, vel si Titius non habebat alios hæredes, quàm Caiam filiam; & omnia Titij bona erant ab intestato ad Caiam eiusque liberos deuoluenda. Quòd si alios hæredes habebat, adhuc non potuit tam grauis obligatio iure imponi; casus enim necessitatis erat excipiendus.

Gmitto quòd plurimi Doctores docent, promissionem, qua quis se priuat facultate testandi, irritam esse, etiamsi iuramento confirmata sit. Quidquid enim sit de veritate huius sententiæ, certum tamè puto posse obligationem talis iuramenti facillè tolli per Ecclesiam.

Addo, quòd quando quis est enormiter læsus aliquo contractu etiam iurato, ex ignorantia vel simplicitate, eò quòd non aduerteret incommoda secutura, posse resilire postea; quia non censetur illum euentum voluisse comprehendere. Neque videtur dubium quin posset petere absolutionem iuramenti, vt agat ad rescissionem, facta restitutione eius quòd accepit. Quod receptissimi Iuris est, & maximè locum habet in oneribus quæ quis pro aliqua summa pecuniæ, vel alia re, in se suscipit, quando onus incomparabiliter maius euaderet, si in omni euentu deberet sustineri, quàm res accepta possit æstimari: iuxta quem modum, in hoc casu sufficit, vt alij Titij hæredibus, si qui sint, fiat restitutio ex summa accepta cuique poratà portione. Ex his apparet Caiam cum marito multis nominibus esse solutam ista obligatione quæ per promissionem iuratum Titio factam preteritur inducta.

Ad Secundum: Patet responsio ex dictis: Probabile enim est etiam absque absolutione licitum esse contrahere tali iuramento, quando eius observatio in graue damnum prolium, vel Reipublicæ, vel ipsorum promittentium cederet. Tutius tamen est petere dispensationem, sicut hinc factum est.

Ad Tertium: Simplex absolutio facta in foro externo sufficit tum ad agendum, tum ad omnes alios Iuris effectus consequendos. Posita enim absolutio restituitur pristina libertati circa sua bona; vnde potest de illis disponere, & illa grauare sicut ante iuramentum poterat.

Ad Quartum: Nulla opus fuit citatione, vt coniuges absoluere. Quando enim interuenit iniuria, non opus est citare partem cui factum iuramentum: neque etiam alij hæredes citandi, quia illis non est facta vlla promissio, sed soli Titio.

Ad Quintum: Planum est obligationem iuramenti esse personalem, ac proinde non transire ad hæredem. Itaque hæres nulla iuramenti religione tenetur. Obligatio tamen pacti potest ad hæredem transire; nimirum quando quis intendit suum hæredem obstringere. Hic verò solum fuit pactum personale, non respiciens hæredes. Itaque nec pacti obligatio, etsi valida fuisset, transire ad hæredes in nostro casu potest.

12 Ecclesia potest dispensare in iuramento promissorio.

Promissio priuatiua facultatis testandi irrita censetur.

13 Contractus iuratus ex errore iniustus, rescindi potest.

14

15 Sufficit absolutio simplex.

16 Non opus fuit citatione.

17 In casu est pactum personale.

henduntur vt præfentes, sunt illiciti; ac proinde illicita est delectatio ex eorum imaginatione recultans.

Hoc fundamentum nititur refellere D. T. hoc modo: Si malitia huius delectationis fumenda est ex ftatu, & nõ ex obiecto formali, cõingatus oblectans se in actu matrimonij imaginario, absq̃te cõiuge, sine ordine ad copulã, peccaret non solũ fornicatione imaginaria, sed etiã adulterio; quia delectatio illa ex reali actu exteriori hęc & nunc, & in hoc ftatu est illi prohibita: nam cùm suã est illi hęc delectatio nunc impossibilis.

Malitia delectationis fumenda est ex obiecto formali.

Miratus sum hanc, & aliquot alias similes rationes, ex quibus aduerti rem nõ recte apprehendi. Si præfens D. T. esset, hęc omnia facile potuissent declarari: scripto res nimis longa est & difficilis. Malitia delectationis fumenda est ex obiecto formali. Verũ obiectum formale non est actus turpis, vel fornicationis in genere, sed vt in hoc subiecto, nempe vt à Titio exercitus. Vt enim Titius percipiat delectationem morosam, de qua agitur, debet imaginari actum à se fieri: alioquin non apprehendet, vt bonum delectabile sibi præfens, quod est necessarium ad delectationem. Itaque ipsa persona, eiusq̃ue status continetur in obiecto formali. Obiectum enim formale delectationis, vt alibi notauimus, est quid complexum. Itaque quando homo est in eo ftatu vt actus matrimonij sit ipsi illicitus, mutatur obiectum formale, estq̃ue intrinsecè malum: vnde etiam affectus & complacentia illius obiecti, & consequenter etiam delectatio ex illo proueniens, intrinsecè mala est.

Cõingatus delectando se circa nõ suam, peccat.

Hinc patet illa exempla nihil probare. Nam fautor coniugatum illum per talem imaginationem & delectationem cum non sua, peccare non solũ simpliciter peccato imaginariæ fornicationis, sed etiam cuiusdam adulterij; quia fides matrimonij illum obligat vt etiam imaginariè non cognoscat alienam: quam sententiam vt veriorẽ etiam tenet Vasquez l. 2. diip. 96.

Ad alterum exemplum, patet ex dictis; quia non est in ftatu matrimonij cum ea, de qua delectatur: vnde ad eam comparatur vt adulter.

Ad tertium exemplum, si actu delectatur de aliena in parte sensuali, nihil iuuat illa conditio, si propria moriatur; quia est imaginarium adulterium absolutum hęc & nunc exercitum, & est absoluta delectatio inde consequens.

Ad quartum exemplum de Carthusiano: Non est contra votum vel præceptum quod imaginatione, visu, vel odoratu epuletur, & inde se delectet: sicut est prohibitum imaginariè copulari feminã &c. Imaginaria enim copula extra ftatum matrimonij est illicita, sicut & actus exterior: quia simili modo concitat naturam ad genituræ effusionem: vnde per se repugnat castitati. In cæteris non est difficultas.

Delectatio ex duello quo pacto licita sit vel illicita.

Quod attinet ad delectationem, quæ percipitur ex imaginatione bellorum, duellorum, euentum crudelium, &c. Auctores communiter distinguunt: Vel enim talis delectatio prouenit ex affectu ad rem ipsam; & tum est eiusdem rationis, cuius est affectus & desiderium rei talis: Vel prouenit ex affectu cognitionis & spectandi res miras, raras, ingeniosas: homines enim magni facere solent nosse & spectare res admirandas, & raras, et si tristissimas; & hoc modo non est per se pecca-

tum, nisi fortè curiositatis: talis enim delectatio non est immediatè de re ipsa mala; sed de cognitione, visione, vel imaginatione talis rei, quatenus ea est mira, rara &c. Vnde immediatum obiectum non est malum. Hinc facile est intelligere longè aliam esse rationem delectationis de duellis cædibus &c. & delectationis de concubitu futuro vel præterito.

Cæterum hoc monuerim, non esse tutum recedere à recepta sententiã in istis practicis, præsertim in ijs quæ ad voluptates carnis, ad quas summa est corruptæ naturæ propensio, pertinent. Vnde Pastores & Confessarios conuenit potius esse strictos, quàm laxos in hac materiã: & præire subditis exemplo, cauendo maximè ab oculis, & tactibus manuum muliebriũ: & à clandestinis colloquijs in locis abditis.

Nota Lector: Responsum ad Repliam, quæ hic subiungitur, esse responsum ad obiectiones, quas Dominus consulens fecit ad superiorem resolutionem non satis intellectam.

RESPONSIO AD REPLICAM.

Letteras tuas, Reuerende Domine Pastor, datas 25. Martij accepi 17. Aprilis, quibus ostendit sibi non satisfactum, & rationes meas conatur dissoluere. Res ista non facile scripto inter nos potest transigi, quia animaduerto D. T. in vsu terminorum discrepare à communi modo loquendi Doctorum, & proinde mea dicta non satis assequi, quod breuiter insinuabo. Primò cùm quaerit, An possit aliquis delectari de passione ortã in parte sensuali ex imaginatione rei venereæ. Non solemus delectari de passione illã; nam illa ipsa est delectatio sensuali: non enim dicimus, Ego delector de illã delectatione. Vnde illa delectatio non est obiectum delectationis, sed est formalis delectatio, de qua quaeritur; An liceat illam permittere in parte inferiore, vel etiam desiderare, accersere, fouere. Non tamen nego quin possit quis gaudere per voluntatẽ quod talem delectationẽ sentiat: sed non est opus tali gaudio, vt sit peccatum: sufficit consensus formalis vel interpretatiuus.

Secundò, Ostendit se mea dicta non satis assequi, cùm ponit illam passionem ortam in parte sensuali ex imaginatione rei venereæ, esse obiectum delectationis morosæ, nõ inquam ostendit se satis assequi mea dicta; quandoquidem ista passio sit formaliter delectatio morosa, quatenus subest libertati voluntatis consentientis, vel permittentis. Vn de huius obiectum quaerendum est. Porro huius obiectum, vnde malitiam trahit, est actus ipse, v. g. turpis contactus, vel fornicatio exterioris reipsã, vel interioris per imaginationem exercita. Ideò enim illicita est delectatio, quia actus illicitus. Dicitur autem obiectum delectationis esse quid complexum, quia non est bonum separatum, sed vt coniunctum subiecto & præfens: delectatur enim homo se habere tale bonum, se hoc vel illud agere. Hinc dixi statum personæ pertinere ad formale obiectum delectationis morosæ, vt ipsa habet esse morale, non vt quid physicum. Nam ex ftatu pendet quod illa actio sit mala, vel non mala, vel non tã graue malum. Qui enim est in ftatu matrimonij, si delectetur contactu turpi vxoris, non peccat mortiferè per se loquendo, etiam si non fiat in ordine ad copulam, sed solũ venialiter; quia status excu-

Delectatio non est hic obiectum delectationis.

Quomodo status personæ pertinet ad formale obiectum delectationis morosæ.

ius, excusari, sine quo esset peccatum mortiferum. Idem dico de imaginarijs contactibus vel actibus circa vxorem imaginarijs propositam. Quod si aliam feminam sibi obiecta habeat, & hoc modo circa illam delectetur, erit peccatum mortiferum; quia cum illa non est in statu matrimonij, sed cum alia: ac proinde respectu illius mutatur obiectum formale ad mores pertinens. Valde enim differunt illa in ratione moris. Vnde miror in secunda ratione contra me obijci, quasi ex meo dicto sequeretur, coniugatum, si delectetur de aliena, non peccare mortifere, quia est in statu in quo delectatio illa est ei licita. Vel hoc solum indicio esse potest D. Tuam mea dicta non percepisse.

8 Tertiò, Cum dicit *quempiam posse delectari de passione rei venera sub respectu formationis, vel matrimonij præteriti aut futuri*. Nemo vnquam, quod sciam, ita locutus est: & verba illa multis modis accipi possent. Similiter cum *hos respectus vocat obiectum formale, & ex bonitate & malitia illorum respectuum dicit bonitatem & malitiam morosa delectationis petendam*. Hæc obscura sunt. Quantum conijcere possum, videtur velle dicere delectationem morosam non esse peccatum mortiferum, si habeatur ex imaginatione actus matrimonij præteriti, vel futuri: secus verò si habeatur ex imaginatione actus fornicarij, vel absque cogitatione matrimonij. Quæ duo non videntur bene consistere; nec vilius vnquam Doctorum talem distinctionem insinuat, quod sciam. Parum enim videtur referre quod actus exterior fuerit licitus, vel erit licitus; cum hoc tempore, & in hoc statu illicitum sit tale spirituum & sanguinis in se concitationem facere, ex qua proxime illa delectatio nascitur. Neque verum est torum hoc non esse nisi dispositionem remotam ad pollutionem, vt D. T. videtur pro certo supponere; quia nõ potest dici dispositio remota, quod naturã suã tale est, vt directè tendat ad pollutionem, & si continetur, præsertim in naturã sanã & benè constituta, eam excitabit.

9 Quod autem obijciatur de coniugato, nimirum in ipso talem delectationem fore peccatum mortiferum si sit dispositio propinqua ad pollutionem, facile soluitur, negando consequentiam: nam etiam contactus turpes circa vxorem sunt propinqua dispositio ad effusionem seminis, secundum omnes Doctores; & tamen in ipso non sunt peccatum mortiferum, modò caueat ne sequatur pollutio. Idem dico de imaginatione copulæ vxore absente.

Vnde vterius colligere potest D. T. se parum solide argumentari contra meum dictum de statu persona; cum in prima ratione vult probare delectationem morosam absque ordine ad copulam in coniugio esse peccatum mortiferum, si extra coniugium est peccatum mortale. id enim nullo modo sequitur, vt patet exemplo allato de contactu turpi circa vxorem, & circa alienam.

10 Quod ad votum Carthusiani attinet, miror D. Tuam scribere se non capere, quomodo *esus carnis imaginarij non sit contra votum ipsius*. Realis vsus carnis impinguat corpus, & generat multas tentationes, ob copiam seminis quam gignit, & calidum sanguinem, qui ex eo nascitur. Hæc autem non sequuntur ex imaginatione esus carnis, seu imaginario vsu, interdum incidente. Vnde iusta ratio fuit vocendi abstinentia ab vsu reali & externo, absque intentione obligandi se vt nunquam

possit aspectu vel imaginatione talis epulationis delectari. Videtur sane hoc facile intellectum. Simili modo prohibitum Clericis gerere bellum exterius & reipsa; quia hoc dedecorat eorum statum: non tamen prohibitum gerere bellum per imaginationem, eaque re delectari; quia hoc eorum statum non dedecorat. Non nego tamen quin in huiusmodi imaginationibus & delectationibus possit esse peccatum veniale curiositatis, vel aliterius vanitatis, de quo non est questio.

M A G I A.

CASVS I.

An probatio per aquam frigidam, qua Iudices interdum vruntur ad explorandas sagas, si illicita?

Exploratio magarum.

R Espondeo, Talis probatio non videtur esse illicita ratione pactonis cum dæmone. Probatur, quia illa actio Magistratus non continet vllum pactum dæmonis cum operante; sed effectui annexum est pactum dæmonis cum patiente, quod iam pridem ex disciplina illa magicã est constitutum. Pactum enim est dæmon, vt non submergantur, etiam si ligatas manus pedesque habeant, itaque Magistratus non tenetur habere vllam communicationem cum dæmone, sed solum velle deprehendere, an reus non habeat pactum cum illo; idque per actionem ipsi licitam naturã suã, & carentem omni pacto cum dæmone.

Nec obstat quod patiens habeat tale pactum, ob quod dæmon accurrit ad opitulandum: quia Magistratus nõ est causa huius pacti, neque etiam alicuius peccati ipsius rei: sed solum est occasio & quasi causa permissiua quod dæmon accurrat, qua in re nullum est peccatum. Confirmatur, quia nõ censor communicationem habere cum hoste, si vt cognoscam, an subditus pactum cum illo habeat, curem signum dari hora duodecima, de quo inter illos erat conuentum.

Neque est simile quod adert Binsfeldius de ferro candente: quia continet tentationem Dei, sicut probatio per feruentem aquam: nam expectatur effectus miraculosus, & ad hoc Deus quodammodo cogitur sine necessitate.

Non licet tamen vllò modo ex hoc indicio procedere immediate ad sententiam: neque etiam ad torturam præsertim grauem; quia non facit planam probationem, nec plenam. Est tamen indicium probabile, quod adiunctum multis alijs posset æquivalere plenam probationem.

Non est etiam consulendum, nec permittendum Magistratui, vt hoc modo vratur: quia inoleas est, & non secundum iuris præscripta. Tamen quia multis locis visitatus, non putarem esse peccatum mortale, sepositò scandalo.

CASVS II.

An liceat cor animantis veneficijs enecti, & coquere feruenti aqua ad cognoscendum auctorem?

12 Hinc non licet procedere ad torturam.

Dissuadetur vsus.

Exploratio Magarum.

R Espondeo, Id non licere. Ratio est, quia hæc actio habet pactonem annexam dæmonis cum agente. Quia dæmon promittit se auctori hec nociturum tali legno posito.

13

10 Carth. sano licitus est imaginarij vsus carnis, non tamè imaginaria delectatio venera.

volqrit
omni
mori
muroq

videtur
licita.

Sacerdos
ferro candente
dente
agnoscendum

Exploratio
Magarum.